

HAYVAN MASALLARI İLE EZOP MASALLARI'NIN KARŞILAŞTIRILMASI

Yasin KIRILMIŞ*

Özet

Bu çalışmada Ali Berat Alptekin'in derlediği Hayvan Masalları ile Ezop Masalları arasında tema, kahramanlar ve verilmek istenilen mesajlar yönünden karşılaştırma yapılmıştır. Evrensel değerler taşıyan masallardaki kahramanların toplumdan topluma farklılık arz edip etmediği, farklılıklar varsa hangi noktalardan bu farklılıkların olduğu; masallarla verilmek istenilen mesajların da farklı toplumlarda nasıl ortaya konulduğuna dair saptama ve değerlendirmeler yapılmıştır. Çalışmanın giriş bölümünde masal kavramı üzerinde durulmuştur. Halkbilimi çalışmalarında ön plana çıkmış bazı isimlerin masal tanımlarına ve masalların sınıflandırılmasıyla ilgili görüşlere yer verilmiştir. Daha sonra Hayvan Masalları ile Ezop Masalları tema, kahramanlar ve verdiği mesajları yönüyle değerlendirilmiştir. Burada kitaplarda yer alan bütün masallar değil de özellikle kahramanı (vahşi) yabancı hayvan olan masallar tercih edilmiştir. Bir sonraki adımda seçilen bu masallar temaları, kahramanları ve verdiği mesajlar yönünden karşılaştırılıp değerlendirmeler ortaya konulmuştur. Farklı kültürlerle ait masallarında benzer hayvan kahramanlarıyla, benzer temaların, aynı mesajları vermek kaygısıyla işlendiği tespit edilmiştir. Birbiriyle hiçbir bağı olmayan toplumlarda tema, kahraman ve verilmek istenilen mesajlar itibarıyla aynı masalların bulunması da ilgi çekicidir. Yine farklı toplumlarda hayvanlara yüklenen misyonun da hemen hemen aynı olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Masal, Türk Hayvan Masalları, Ezop Masalları, karşılaştırma, Ezop

COMPARISON OF ANIMAL TALES AND AESOP'S TALES

Abstract

In this study, the comparison of Aesop's Tales and Animal Tales which compiled by Ali Berat Alptekin was made in terms of themes, the heroes and the messages in. Whether the hero in the tale with universal values differs from society to society, if there are differences in which point these differences are; determination and evaluation about how given the desired message to be given with the tales was made. In the introduction of the study it is focused on the concept of the tale. The tales definitions of some names came to the fore with their studies about folklore and views on the classification of tales were included. Later Animal Tales and Aesop's Tales were evaluated separately in aspect of theme, heroes and message. Not also all tales contained in the book here, in particular tales with wild animal hero were preferred. In a next step, these selected tales were compared and assessments were carried out in terms of themes, heroes and message. In tales of different cultures with similar animal hero, similar themes were committed with the concern to give the same message has been identified. It is also interesting, in societies which have no connection with each other there are also the same tales as theme, hero and messages. Again, it has been identified the mission undertaken to animals is almost the same in different societies.

Keywords: Tale, Turkish Animal Tales, Aesop's Tales, comparison, Aesop

* Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Rektörlük Örgütü Türk Dili Okutmanı

GİRİŞ

Bu çalışmamızda Hayvan Masalları¹ ile Ezop Masallarının (Ezop, 2001) tema, kahramanlar ve verdiği mesajlar yönünden karşılaştırma denemesi yapılacaktır.

Masal kelimesi dilimize Arapça “mesel” sözcüğünden geçmiştir. Masal güncel Türkçe sözlükte “Genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan, sözlü gelenekte yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebî tür. Boşuna söylenmiş söz” (www.tdk.gov.tr) olarak tanımlanmıştır. Bununla birlikte Şemsettin Sami (Sami, 1991: 830), Mehmet Halit Bayrı (Bayrı, 1936: 185), M. Şekip Tunç (Tunç, 1941: 19), P. Naili Boratav (Boratav, 1969: 80), Saim Sakaoğlu (Sakaoğlu, 1973: 5), Naki Tezel (Tezel, 1990: 6), Şükrü Elçin (Elçin, 2001: 368) gibi halkbilimciler tarafından çeşitli masal tanımları yapılmıştır. Fakat biz, halk anlatılarında bir tanımda bulunması gereken yaratım-aktarım, şekil-yapı, içerik-konu ve işlev özelliklerini (Ekici, 2011: 133-134) tam ihtiva etmesi bakımından Ferhat Aslan’ın masal tanımını almayı uygun gördük. Aslan masalı (2012: 105) şu şekilde tanımlar;

“Anlatıcının hayal gücüne bağlı olarak, insanî duygu, tecrübe ve beklentilerin ifade edildiği, yaşanması mümkün olan ya da olmayan, ancak inandırıcılık gayesi olmamasına rağmen içeriğindeki kahraman, olay vb., çeşitli unsurlarla kendi hayat tecrübesini bağdaştırabilen dinleyicilere göre gerçekten yaşanmış gibi algılanabilen, insan, hayvan veya olağanüstü varlıkların başından geçen olayları, hayatın gerçekliğiyle ilişkilendirerek, hem gerçek hem de gerçek olmayan soyutlaştırılmış bir zaman ve mekân algısı içerisinde, dinleyici/okuyucu tarafından farklı şekillerde anlaşılabilir katmanlı bir anlam yapısıyla kurgulanan ve ilk örnekleri “sözlü”, sonradan “sözlü ve yazılı” olarak yaratılan; belirli bir anlatıcı tipi olmaksızın farklı seviyelerdeki icra yeteneklerini kendinde taşıyan anlatıcı/yazar tarafından, yaş, cinsiyet, sosyal sınıf vb. farklı özelliklere sahip dinleyicilere hitaben icra edilen, çok çeşitli icra mekanlarında geleneğin belirlediği kurallar çerçevesinde icra edildiği kültür ortamlarının gerektirdiği bir anlatım ve üslubuyla, başında, ortasında ve sonunda yer alan belli başlı ifadelerle kalıplaşmış mensur bir yapısı olan, dinleyenlere hoşça vakit geçirtmek, onları toplumsal kuralların benimsenmesiyle ilgili olarak eğiterek davranışlarına yön vermek, insanların sosyalleşmesine zemin hazırlayarak toplum düzeninin korunmasına katkı sağlamak, yaratıldığı kültürü yansıtmak vb. işlevleri olan bir anlatı türüdür.”

Masalların kaynağı, ilk olarak nerede ortaya çıktığı, nasıl yayıldığı konusuyla ilgili çeşitli görüşler olmakla birlikte herkesin kabul ettiği, üzerinde uzlaştığı kesin bir fikir oluşmamıştır. İlk olarak Wilhelm Grimm (1812), Hint Avrupa dil dairesine giren milletlerin masallarını, bilinmeyen bir zamandan Hint-Avrupa medeniyetinin mirası olarak “Hint Avrupa Teorisi” ve masallar eski mitlerin parçalanmış şekillerini oluşturur diyerek “Parçalanmış Mitler Teorisi” görüşünü ortaya atmıştır. Wilhelm Grimm’in bu görüşü daha sonra araştırmacılar tarafından geliştirilerek “Mitoloji Okulu”, “Hindoloji Okulu” ve “Antropoloji Okulu” şeklinde masalın kaynağıyla ilgili görüşler ileri sürülmüştür (Günay, 1975: 17-18; Seyidoğlu, 1975: 30-35; Günay, 1992: 321-322; Sakaoğlu, 1999: 5-10).

“Onlarca, yüzlerce, binlerce masalı bir görüşün sıkışık sayfalarına hapsedmek yerine, her birine ayrı bir köken aramak daha doğru olmaz mı?” diyen Sakaoğlu (2009: 17) masalların kaynağıyla ilgili belirtilen görüşlerden farklı olarak hiçbir coğrafyanın, kültürün ve dinin temel olarak ele alınmaması gerektiğini düşünür. O, “Masalların bir bütün olarak değil de tek tek ele alınması halinde belki bazılarını belirli coğrafyaya, kültüre veya dine”

¹ Çalışmamızda geçecek olan Hayvan Masalları ile Ali Berat Alptekin (1991), *Hayvan Masalları*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, kastedilmektedir.

bağlayabileceğimizi her masalda aslından gelen bir belirtinin, bir kalıntının mutlaka bulunacağını söyler (Sakaoğlu, 1999: 8-9).

Masal araştırmalarında önemli bir sınıflandırma olarak görülen Antti Aarne'nin (1876 -1925) ortaya koyduğu ve Stith Thompson'ın (1885-1976) geliştirdiği The Types of the Folktale (AaTh)(1964) masal tip indeksinde tasnif şöyle yapılmıştır:

1.Hayvan Masalları:1-299

1-99 Vahşi Hayvanlar

100-149 Vahşi ve Evcil Hayvanlar

150-199 Vahşi Hayvanlar ve İnsan

200-219 Evcil Hayvanlar

220-249 Kuşlar

250-274 Balıklar

275-299 Öteki Hayvanlar ve Nesnelere

2.Asıl Masallar: 300-1199

3. Fıkralar:1200-1999

4. Zincirlemeli Masallar: 2000-2399

5. Sınıflamaya Girmeyen Masallar: 2400-2499 (Çobanoğlu, 2005: 118-119)

Beş ana başlıkta ele alınan masal tipleri sınıflandırmasında konumuz gereği 'Hayvan Masalları'nı alt başlıklarıyla aldık.

Masalların tip ve motifleriyle ilgili bir başka önemli çalışma ise Pertev Naili Boratav ve Wolfram Eberhard'ın birlikte hazırladığı 378 Türk masal tipini içeren Typen Türkischer Volksmärchen (TTV) (1953) adlı eserdir. Yirmi üç ana başlık altında toplanan eserde hayvanlarla ilgili bölüm "Hayvan Masalları (1-22)" ve "Hayvan ve İnsan (23-33)" (Sakaoğlu, 1999: 14-15) masalları olarak değerlendirilmiştir.

Hans-Jörg Uther, düzenlediği The Types of International Folktales (Uluslararası Masal Tipleri Kataloğu- ATU) (2004) ile daha önceden yapılan numaralandırma sistemini değiştirmeden eksiklikleri tamamlar. En son ve en detaylı incelemeyle oluşan ATU kataloğunda sınıflandırma şöyledir:

1. Hayvan Masalları 1 – 299

1.1.Vahşi Hayvanlar 1-99

1.1.1.Kurnaz Tilki (Diğer Hayvan) 1-69

1.1.2.Diğer Vahşi Hayvanlar 70-99

1.2.Yabani Hayvanlar ve Evcil Hayvanlar 100-149

1.3.Yabani Hayvanlar ve İnsanlar 150-199

1.4.Evcil Hayvanlar 200-219

- 1.5. Diğer Hayvanlar ve Nesnelere 220-299
2. Sihir Masalları 300 – 749
3. Dini Masallar 750 – 849
4. Gerçekçi Masallar 850 – 999
5. Aptal Dev Masalları 1000 - 1199
6. Fıkralar ve Espriler 1200 – 1999
7. Formül Masalları 2000 – 2399 (<http://oaks.nvg.org>)

Diğer masallara göre hayvan masallarını ele aldığımızda, hayvan masallarının eğlendiricilik vasfı kadar kıssadan hisse çıkarma, dinleyicileri düşünmeye, ibret almaya sevk etme yani eğiticilik yönünün de önemli olduğunu görürüz. Bundan dolayı diğer masallara nispeten daha kısadır. Kahraman sayısı daha azdır. Olaylar bakımında da fazla karmaşıklık yoktur. Masallarda hayvanların, yaratılış özelliklerini koruduklarını, yalnız kılık değiştirerek insana özgü vasıflarla ortaya çıktıklarını görürüz, tabii olmayan tek husus ise konuşma kabiliyetlerinin olmasıdır (Bilkan, 2001: 86).

Hayvan masallarının fabl türünde yazılı edebiyata girdiği kabul edilse de Stith Thompson hayvan masallarının sözlü edebiyata yazılı edebiyattan geçtiği görüşündedir (aktaran Duymaz, 1996: 7)

Masallarda hayvan kahramanların, çocuklara soyut kavramların öğretilmesinde somutlama aracı olmaları, hayvanlar üzerinden anlatıldığında anlatının ilgi çekici olması, verilmek istenilen mesajı aktarmada iyi bir yol olmaları sebebiyle yer aldığını söyleyebiliriz.

Daha çok hayvanların başından geçen olayları anlatan, insanlara ders vermek amacı güden masallarıyla tanınan Ezop, M.Ö. VI. yüzyılda Frigya'da doğmuştur. Fakat onun Trakya'da, Samos'ta, Sardeis'te, Mısır'da doğduğunu söyleyenler de vardır. Hatta Bandırmalı olduğu da iddia edilmiştir (Derdiyok, 2003:2).

Doğu kültürü masalları ile Batı kültürü masalları arasında temelde ayrılıklar bulunsa da bazı hususlarda ortak değerlerin varlığını da görmekteyiz. Bu nedenle Ali Berat Alptekin'in Hayvan Masalları ile Ezop Masallarını kahramanları, temaları ve verdiği mesajları bakımında karşılaştırıp değerlendirmeyi düşündük.

Bu bölümde masalları, kahramanları, temaları ve verdiği mesajları bakımından değerlendirmeye çalışacağız.

Hayvan Masalları

1.1. Ayı ile Tilki (Alptekin, 1991: 7)

Kahramanlar: Ayı, tilki

Tema: Hasetlik

Verilmek istenen mesaj: Kıskançlık yapanlar hiç rahat yüzü görmez.

1.2. Ayı ile Tilki (Alptekin, 1991: 9)

Kahramanlar: Ayı, tilki

Tema: Açgözlülük

Verilmek istenen mesaj: Açgözlüler kendi menfaatleri için her şeyi kullanır.

1.3. Ayı ile Tilki (Alptekin, 1991: 12)

Kahramanlar: Tilki, ayı

Tema: Kurnazlık

Verilmek istenen mesaj: Ahmaklar her söze kanar, kurnazlar her zorluktan kendilerini kurtarır.

1.4. Tilki ile Kurt (Alptekin, 1991: 13)

Kahramanlar: Tilki, kurt

Tema: Kurnazlık

Verilmek istenen mesaj: Kurnazlık yapanlar her şartta işini yoluna koyar.

1.5. Tilki ile Kirpi (Alptekin, 1991: 15)

Kahramanlar: Tilki, kirpi

Tema: Açgözlülük

Verilmek istenen mesaj: Açgözlülük yapanlar bir gün cezasını bulur ve yapayalnız kalır.

1.6. Tilki ile Çakal (Alptekin, 1991: 16-17)

Kahramanlar: Tilki, çakal

Tema: Kurnazlık

Verilmek istenen mesaj: Kurnazlık edenler bazen ellerindekini de kaybeder.

1.7. Aslan, Tilki ve Geyik (Alptekin, 1991: 18-19)

Kahramanlar: Aslan, tilki, geyik

Tema: Akılsızlık

Verilmek istenen mesaj: Akıllı insan aynı yanlışını iki defa yapmaz.

1.8. Aslanın Hastalığı (Alptekin, 1991: 20)

Kahramanlar: Aslan, tilki, kurt

Tema: Dalkavukluk

Verilmek istenen mesaj: Dalkavukluk yapanlar sonunda cezasını çeker.

1.9. Tilki ile Aslan (Alptekin, 1991: 22-23)

Kahramanlar: Aslan, tilki, çakal

Tema: Menfaat

Verilmek istenen mesaj: Menfaat dünyasında herkes kendi çıkarı uğruna hareket eder.

1.10. Aslan ile Kaplumbağa (Alptekin, 1991: 38)

Kahramanlar: Aslan, kaplumbağa

Tema: Asalet

Verilmek istenen mesaj: Asil insanları düşman değil, bir söz yıkar.

1.11. Aslan ile Tavşan (Alptekin, 1991: 39)

Kahramanlar: Aslan, tavşan

Tema: Zekâ, akıl

Verilmek istenen tema: Zekâ her zaman kaba kuvvetten üstündür.

1.12. Kurt, Tilki ve At (Alptekin, 1991: 50)

Kahramanlar: Kurt, tilki, at

Tema: Bilgi

Verilmek istenen mesaj: Akılsıza bilmek de fayda etmez.

1.13. Kurt ile Tilki (Alptekin, 1991: 51)

Kahramanlar: Kurt, tilki, at

Tema: Kişilik, karakter

Verilmek istenen mesaj: Herkes kişiliğinin gerektiği gibi davranır.

1.14. Tilki ile Ayı (Alptekin, 1991: 52)

Kahramanlar: Tilki, ayı

Tema: Kurnazlık

Verilmek istenen mesaj: Kurnazlık yapıp başkalarının aklıyla iş yapanlar bazen hüsrana uğrar.

1.15. Dosta Dost Gerek (Alptekin, 1991: 55)

Kahramanlar: Tilki, kurt, aslan,

Tema: Güç, kuvvet

Verilmek İstene mesaj: Güçlüysen her şeyi istediğin gibi yaptırırsın.

1.16. Köpek ve Tilki (Alptekin, 1991: 59)

Kahramanlar: Köpek, horoz, tilki

Tema: Arkadaşlık

Verilmek istenen mesaj: Sağlam dostlarınız olduğu sürece kimse size işlemez

1.17. Tilki, Horoz ve Ördek (Alptekin, 1991: 61-62)

Kahramanlar: Tilki, horoz, ördek

Tema: Elindekiyle yetinmek

Verilmek istenen mesaj: Açgözlülük edenler bazen bunun cezasını canlarıyla öderler.

1.18. Kurnaz Tilki (Alptekin, 1991: 63)

Kahramanlar: Tilki, civciv

Tema: Kurnazlık

Verilmek istenen mesaj: Akıl akıldan üstündür. Kendisini akıllı zannedenler bazen hüsrana uğrar.

1.19. Kurt ile Üç Öküz (Alptekin, 1991: 83-84)

Kahramanlar: Beyaz, kırmızı ve siyah öküz, kurt

Tema: Birlik, beraberlik

Verilmek istenen mesaj: Birlik beraberlik bozulduğunda düşmanlara yem olmanız çok kolay olur.

Ezop (Aisopos) Masalları

2.1. Kartal ile Tilki (Ezop, 2001: 34)

Kahramanlar: Kartal, tilki

Tema: Dostluk

Verilmek istenen mesaj: Dostlarının ahını alan, onlara zulmeden elbet bir gün cezasını bulur.

2.2. Kartal ile Tonuzlan (Bokböceği) (Ezop, 2001: 35)

Kahramanlar: Kartal, tonuzlan,

Tema: Azim

Verilmek istenen mesaj: Kimseyi hor görme, ne kadar güçsüz de olsa bir gün intikamını alır.

2.3. Kartal ile Alakarga, Bir de Çoban (Ezop, 2001: 36)

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 56 Temmuz - Ağustos 2016

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

Kahramanlar: Kartal, alakarga, çoban

Tema: Haddini bilmek

Verilmek istenen mesaj: Başkalarına bakıp yapamayacağın işlere kalkışma.

2.4. Kanadı Kesik Kartal ile Tilki (Ezop, 2001: 36)

Kahramanlar: Kartal, tilki

Tema: İyilik

Verilmek istenen mesaj: Kötülük yapana iyilik yapmalı ki bir daha o şekilde davranmasın.

2.5. Bülbül ile Atmaca (Ezop, 2001: 37-38)

Kahramanlar: Atmaca, bülbül

Tema: Kanaatkârlık

Verilmek istenen mesaj: Aza kanaat etmeli, elinde olmayana meyletmemeli.

2.6. Tilki ile Pars (Ezop, 2001: 55)

Kahramanlar: Tilki, pars

Tema: Yetenek, özellik

Verilmek istenen mesaj: Herkesin üstün olduğu yönü farklı faklıdır.

2.7. Tilki ile Maymun (Ezop, 2001: 55)

Kahramanlar: Tilki, maymun

Tema: Akıl

Verilmek istenen mesaj: Lider, yetenekten ziyade akıllı olandır.

2.8. Hiç Aslan Görmemiş Tilki (Ezop, 2001: 58)

Kahramanlar: Aslan, tilki

Tema: Bilgi

Verilmek istenen mesaj: Kişi bilmediğinden korkar.

2.9. Ayı ile Tilki (Ezop, 2001: 69)

Kahramanlar: Ayı, tilki

Tema: Menfaat

Verilmek istenen mesaj: Herkes menfaatine göre, işine nasıl gelirse öyle hareket eder.

2.10. Üç Öküz ile Aslan (Ezop, 2001: 73)

Kahramanlar: Kurt, üç öküz,

Tema: Birlik, beraberlik

Verilmek istenen mesaj: Birlik beraberliğiniz bozulduğunda düşmanlarınız sizi çok kolay yok eder.

2.11. Pınardaki Geyik ile Aslan (Ezop, 2001: 87)

Kahramanlar: Aslan, geyik

Tema: Düşüncesizlik

Verilmek istenen mesaj: Bazen iyi olarak bildiğimiz, kötü; kötü olarak bildiğimiz, iyi olarak karşımıza çıkabilir.

2.12. Aslan İnine Giren Geyik (Ezop, 2001: 88)

Kahramanlar: Aslan, geyik

Tema: Kader

Verilmek istenen mesaj: Ne yaparsan yap kaderden kaçılmaz.

2.13. Alakarga ile Tilki (Ezop, 2001: 116)

Kahramanlar: Tilki, alakarga

Tema: Hayal

Verilmek istenen mesaj: Hayal kurmak güzeldir ama karın doyurmaz.

2.14. Dişi Aslan ile Tilki (Ezop, 2001: 133)

Kahramanlar: Aslan, tilki

Tema: Asalet

Verilmek istenen mesaj: Asalet soydan gelir.

2.15. Aslan, Tilki Bir de Geyik (Ezop, 2001: 135-136)

Kahramanlar: Aslan, tilki, geyik

Tema: Akılsızlık

Verilmek istenen mesaj: Akıllı insan aynı yanlışını iki defa yapmaz.

2.16. Aslan, Ayı, Bir de Tilki (Ezop, 2001: 138)

Kahramanlar: Aslan, ayı, tilki

Tema: Tamahkârlık

Verilen mesaj: Aza kanaat etmeyip tamahkârlık eden elindekini de kaybeder.

2.17. Aslan ile Kurbağa (Ezop, 2001: 138)

Kahramanlar: Aslan, kurbağa

Tema: Haddini bilmek

Verilmek istenen mesaj: Kendini bilen, zor durumda kalmaz.

2.18. Aslan ile Tavşan (Ezop, 2001: 140)

Kahramanlar: Aslan, geyik, tavşan

Tema: Açgözlülük

Verilmek istenen mesaj: Elindekine kanaat etmeyen, aç gözlülük yapıp daha fazlasına tamah eden elindekini de kaybeder.

2.19. Kurt ile Aslan (Ezop, 2001: 145)

Kahramanlar: Kurt, aslan

Tema: Eden bulur

Verilmek istenen mesaj: Kendinden güçsüzleri ezen bir gün aynı akıbetine uğrar.

Hayvan Masalları ile Ezop Masallarının Karşılaştırılması

Tema Yönünden Karşılaştırma:

Tema, Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlükte, “Asıl konu, temel motif, ana konu, öğretici veya edebî bir eserde işlenen konu, düşünce, görüş, tem” (ww.tdk.gov.tr. 30.10.2015) şeklinde tanımlanmıştır. Tema metinde asıl unsuru oluşturmaktadır. Bergson’a göre (1859 – 1941) “masal, telkinle, etki ile kendini gösterir. Telkin, birinin bir başkasında isteyerek kimi ruh hallerini uyandırması ve başkasının da bunları kabullenerek, istençsiz yinelemesidir” (aktaran Yetkin, 1979: 48). Özellikle dikkat edildiğinde kahramanları hayvan olan masalarda öğreticilik, ders verme, kıssadan hisse alma gibi konuların önemli olduğu görülmektedir.

Türk Hayvan Masallarında daha çok akıllı olma, hatalardan ders alma, bencillik etmemek, kötülük edenlerin mutlaka cezasını bulacağı, huylunun huyundan vazgeçmeyeceği, yardım etmenin güzellikleri, çalışmanın kazandırdıkları, aldanmamak gerektiği,

çevremizdekileri küçümsememek gerektiği, hasetlik, dalkavukluk, açgözlülük, kurnazlık, akılsızlık etmemek gerektiği, karakterli davranmak, arkadaşlık, birlik beraberlik vb. temalar ele alınır. Ezop Masallarında ise akıllı olmanın getirileri, aza kanaat etmek gerektiği, etme bulma dünyası olduğu, kötülerin mutlaka karşılığını bulacağı, dostluk, haddini bilmek, kanaatkârlık, tamah, açgözlülük, menfaat, kader, hayal, iyilik yapmak, yetenek, birlik beraberlik vb. temalar işlenmiştir.

Masallar farklı kültür coğrafyalarına ait olsa da ele aldıkları temaları bakımından benzerlikler taşıması verilmek istenilen mesajların aynı olduğunu göstermektedir. İşlenen temaların ortak olması her toplumda ahlaki değerlerin benzerlikler taşıdığını, aynı kaygıların duyulduğunu, toplumun bireylerine evrensel ahlak kurallarının masallar vasıtasıyla öğütlendiğini göstermektedir.

Kahramanları Yönünden Karşılaştırma:

“Masallarda kahraman olarak hayvanların tercih edilmesinin birçok sebebi vardır. Bunların en önemlisi, hayvanların birçok hususiyetleri itibariyle insan tiplerine örnek olabilmeleridir. Söz gelimi tilki kurnazlığı, aslan kuvveti ve otoriteyi, çakal fırsatçılığı, eşek aptallığı temsil eder. Masallarda hayvanlar tabii yapılarıyla, karakter ve yaratılış özellikleriyle karşımıza çıkmaktadırlar” (Bilkan, 2001: 86).

Hayvan Masallarının Kahramanları:

Aslan: Her istediğini yaptıran, gücünden herkesin korktuğu, yaşlandığında, elden ayaktan düştüğünde bile yine söz sahibidir. Gücüne, kaba kuvvetine güvenip pervasızca hareket etmesi bazen zor durumda kalmasına sebep olur. Gururlu, kendini beğenmiştir. Bütün herkesi kaba kuvvetiyle sindirir. Gücünü, kuvvetini özellikle kendinden güçsüzlere karşı kullanmaktan çekinmez.

At: En zorlu düşmanlar karşısında bile akılla ayakta kalabilir, düşmanlarını alt eder.

Ayı: İyi kalpli, arkadaş canlısı, sözüne sadık, kafası pek fazla çalışmayan, daha çok başkalarının yönlendirmesiyle iş yapan bir tip olarak karşımıza çıkar. Tilkiyle kurduğu dostluklarda hep zararlı çıkan taraftır. Ayı, tilki ile yiyecek yüzünden karşı karşıya gelir ve hep mağdur olur. Ayı, tilkinin kurnazlığı karşısında zor durumda kalır. Ayı, sadece bir yerde tilkiyi kandırır onu zor durumda bırakır.

Çakal: Kazdığı kuyuya kendisi düşer, ava giderken av olur.

Geyik: Koltuk sevdalısı, makam düşkünü, ne oldum delisidir.

Horoz: Özgürlüğüne düşkündür, her söze kanar, açgözlülüğünün cezasını canıyla öder.

Kaplumbağa: Gururlu, akıllı, ağırbaşlı, hedefe kilitlendi mi asla vazgeçmez, sabırlıdır.

Kartal: Herkese tepeden bakar, herkesi aşağılar, burnu havadadır.

Kirpi: Kendisine yapılan haksızlığa, kimden gelirse gelsin sessiz kalamaz, hemen karşılık verir.

Köpek: Özgürlüğüne düşkün, dostlarına sadıktır.

Kurbağa: Gel-geç hevesli, ayran gönüllüdür.

Kurt: Çalışkan, saf, iyi kalplidir. Tilkinin yalanlarına kanar. Bazen güçlünün yanında dalkavukluk yapar. Düşüncesiz hareket etmesinin cezasını canıyla öder. İyi bir avcıdır ve ikram etmeyi sever. Herkese karşı adaletli olmasının karşılığını canıyla öder. Kimi zaman da hilekâr, dostunu düşmanını iyi tanıyan bir masal kahramanı olarak karşımıza çıkıyor.

Ördek: Her söze inanır, açgözlülüğünün cezasını canıyla öder.

Tavşan: Akıllı, aklıyla kaba kuvvetin üstesinden gelir. Kendine aşırı güveni yüzünden en zayıf rakipleri karşısında bile zor durumda kalabilir.

Tilki: Kurnaz, kendi çıkarını düşünür, karşındakileri hep kandırıp aldatır, dostluğuna güvenilmez. Kendisine iyilik yapıp evini açanlara bile kötülük yapabilecek bir tabiattadır. Bencillik yapıp misliyle karşılık gördüğünde de hemen küsüp gider. Her duruma hazırlıklıdır, her problemin içinden akıllı ve kurnazlığı sayesinde rahatlıkla kurtulur. Dalkavukluk eder. Kendinden güçlüler karşısında menfaati icabı iki büklüm olur, el pençe divan durur. Tilki, çok az gafil avlanır, ayının lafiyla hareket eder ve pişman olur. Her duruma göre şekil alabilir, zarar göreceğini anladığında geri adım atmasını bilir.

Ezop Masallarının Kahramanları:

Alakarga: Başkalarına özenen, hayalcidir.

Aslan: Güçlü, kuvvetli, akıllı, kendisinden zayıflara karşı, acımasız, merhametsiz, güçsüzlere hayat hakkı tanımaz; eline geçen fırsatları affetmez, değerlendirir; adaletle hükmeder; sadece kendi menfaatini düşünür; aza kanaat etmeyip elindekini de kaybeder.

Atmaca: Elindekiyle yetinmesini bilendir.

Ayı: İkiyüzlü, elindeki malı için her şeyiyle mücadele eder.

Bülbül: Gücsüz, dikkatsiz, tehlikeleri sezemez.

Geyik: Dostunu düşmanını ayırt edemeyen; düşüncesizce hareket eden; her söylenilene inanan bir ahmaktır.

Karga: Kendini beğenmiş, ne oldum delisidir.

Kartal: Dostluğuna bile güvenilmez, her türlü kötülüğün bekleneceği, açgözlü; güçle, kaba kuvvetle her şeyi halledeceğini düşünür ve her zaman da istediğini yapar; gururlu, gördüğü iyiliği karşılıksız bırakmaz.

Kurbağa: Tedbirsiz hareket eder.

Kurt: Gücünün yetmeyeceğini anladığında işini tatlılıkla halletmeye çalışan bir kurnazdır.

Maymun: Ne oldum delisi, düşüncesiz, kendini beğenmiştir.

Öküz: Ahmak, hep kendini düşünür, bencildir.

Ördek: Her söze inanır, boğazına düşkün, korkaktır.

Pars: Kendini beğenmiştir.

Tavşan: Zayıf, güçsüz, her zaman güçlülerin yemidir.

Tilki: Mazlum, akıllı, zeki, kurnaz, hazırcevap, mantığıyla hareket eden, gerçekçidir.

Tonuzlan (Bokböceği): İnatçı, kafasına koyduğunu gerçekleştirmek için her yolu dener asla vazgeçmez.

Hayvan Masalları ile Ezop Masallarını Kahraman Yönünden Karşılaştırma:

Hayvan Masallarında aslan, at, ayı, çakal, geyik, horoz, kaplumbağa, kartal, kirpi, köpek, kurbağa, kurt, ördek, tavşan, tilki yer alır.

Ezop Masallarında ise alakarga, karga, aslan, atmaca, ayı, bülbül, geyik, kartal, kurbağa, kurt, maymun, öküz, pars, tavşan, tilki, tonuzlan (bokböceği) yer alır.

Hayvan Masalları ve Ezop Masalları'nda toplam kırk beş farklı hayvan yer alır. Bunlardan tabloda 1.de belirttiğimiz dokuz tanesi her iki masal grubunda da ortaktır. Tilki, Hayvan Masallarında 16 ve Ezop Masallarında 10 masalda yer alarak her iki masal grubunda da en çok ele alınan hayvandır. Onu aslan (6 / 8), kurt (6 / 2) ve ayı (4 / 2) takip eder.

Tablo 1. *İncelemeye esas aldığımız masallarda geçen hayvanların sayı olarak karşılaştırılması.*

	Hayvan Masalları	Ezop Masalları
Alakarga	-	2
Aslan	6	8
At	2	-
Atmaca	-	1
Ayı	4	2
Bülbül	-	1
Civciv	1	-
Çakal	1	-
Geyik	1	2
Horoz	2	-
Kaplumbağa	1	-
Kartal	-	4
Kirpi	1	-
Köpek	1	-
Kurbağa	-	1
Kurt	6	2
Maymun	-	1
Öküz	1	1
Ördek	1	-
Pars	-	1
Tavşan	1	1
Tilki	16	10
Tonuzlan	-	1

Aslan, her iki masalda da gücü, kuvveti, güçlüyü, her istediğini yaptıran, dünyanın kendi etrafında döndüğünü düşünenlerdendir. Bunlar her durumda istediğini alan, kendinden zayıfları hiç çekinmeden, utanmadan ezen, bencillerdir.

Ayı, Türk Masalları'nda hep mazlum, iyi kalpli, mağduriyet yaşayan görünüm çizerken Ezop Masalları'nda ise ikiyüzlü, bencil olarak karşımıza çıkar.

Öküz, ahmak, bencil, sadece kendini düşünen durumundadır.

Geyik, her iki masalda da düşüncesiz, dostunu düşmanını ayırt edemeyen, makam sevdalısı, her söze kanan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kartal, hemen herkese tepeden bakan, her işini kaba kuvvetle halleden, bencil, dostluğuna bile güvenilmeyecek, açgözlü bir tip olarak görülürken yalnızca Ezop Masallarında bir masalda kendisine yapılan iyilik karşısında altta kalmayıp teşekkür babından mukabelede bulunur.

Kurbağa, gelgeç hevesli, ayran gönüllü, tedbirsiz hareket eden şekliyle her iki masal grubunda da hemen hemen aynı özelliklerle yer almaktadır.

Kurt, genellikle çalışkan, iyi kalpli, saf ve herkesin yalanlarına kanan herkese karşı adaletli olmasının karşılığını canıyla ödeyen, cömert olarak görünse de kimi zaman da güçlünün yanında dalkavukluk yapan, hilekâr, nabza göre şerbet veren kahraman olarak karşımıza çıkıyor.

Tavşan, zayıf, güçsüz buna rağmen kendine olan aşırı güveni ve rakiplerini küçümsemesi yüzünden kaybeden birisidir.

Tilki, her iki masal grubunda da kurnaz, zeki, bencil, her şartta gemisini yürüten, duruma göre pozisyon almasını çok iyi bilen, hazırcevap, dalkavuk, çok nadir zor durumda kalan bir tiptir.

Verdiği Mesajlar Yönünden Karşılaştırma

Hayvan Masalları:

Kıskançlık yapanlar hiç rahat yüzü görmez. Açgözlüler kendi menfaatleri için her şeyi kullanır. Ahmaklar her söze kanar. Kurnazlık yapanlar her şartta işini yoluna koyar, her zorluktan kolayca sıyrılır. Kurnazlık yapıp daha fazlasını elde edeyim derken bazen ellerindekini de kaybeder. Açgözlülük yapanlar bir gün cezasını bulur ve yapayalnız kalır. Akıllı insan aynı yanlışları iki defa yapmaz. Dalkavukluk yapanlar sonunda cezasını çeker. Menfaat dünyasında herkes kendi çıkarı uğruna hareket eder. Asil insanları düşman değil, bir söz yıkar. Zekâ her zaman kaba kuvvetten üstündür. Akılsıza bilmek de fayda etmez. Herkes kişiliğinin gerektiği gibi davranır. Güçlüysen her şeyi istediğin gibi yaptırırın. Sağlam dostlarınız olduğu sürece kimse size ilişemez. Akıl akıldan üstündür. Kendisini akıllı zannedip başkalarını küçük görenler hüsrana uğrar. Birlik beraberliğiniz bozulduğunda düşmanlarınız sizi çok kolay yok eder.

Ezop (Aisopos) Masalları:

Dostlarının ahını alan, onlara zulmeden elbet bir gün cezasını bulur. Azimle, kararlılıkla iş yapan mutlaka neticesini görür. Başkalarına bakıp yapamayacağın işlere kalkışma. Kötülük yapana iyilik yapmalı ki bir daha o şekilde davranmasın. Aza kanaat etmeli, elinde olmayana meyletmemeli. Aza kanaat etmeyip tamahkârlık eden elindekini de kaybeder. Herkesin üstün olduğu yönü farklı faklıdır. Lider, yetenekten ziyade akıllı olandır. Kişi bilmediğinden korkar. Herkes menfaatine göre, işine nasıl gelirse öyle hareket eder. Birlik beraberliğiniz bozulduğunda düşmanlarınız sizi çok kolay yok eder. Bazen iyi olarak

bildiğimiz, kötü; kötü olarak bildiğimiz, iyi olarak karşımıza çıkabilir. Ne yaparsan yap kaderden kaçılmaz. Hayal kurmak güzeldir ama karın doyurmaz. Asalet soydan gelir. Akıllı insan aynı yanlışları iki defa yapmaz. Kendini bilen, zor durumda kalmaz. Kendinden güçsüzleri ezen bir gün aynı akıbete uğrar.

SONUÇ

Doğu ve Batı toplumları genel olarak birbirine zıt iki yapı gibi dursa da bazı noktalarda benzerliklerinin olduğunu görülmektedir. İnsanın eğitilip yetiştirilmesi, insana ahlaki bazı meziyetlerin kazandırılması, sorumluluk sahibi bireylerin yetiştirilmesi gibi hususlarda her toplumun benzer kaygıları taşıdığı söylenebilir. Doğu ve Batı toplumların masallarında farklı konuların yer alması kültürlerin, hayata bakışların farklılığına bağlanabilir.

Bu bağlamda masallara bakıldığında her iki masalda da akıllı olma, hatalardan ders alma, bencilliğin kötülüğü, kötülük edenlerin mutlaka cezasını bulacağı, yardım etmenin güzellikleri, çalışmanın kazandırdıkları, vb. ortak temaların işlendiği görülmektedir.

Kahramanlar noktasından bakıldığında her iki masal grubunda da nispeten ehlileştirilen hayvanların daha ahmak, saf, hep mağdur olan, zarara uğrayan; buna mukabil vahşi hayvanların ise açığöz, kurnaz, dediğini yaptıran, güçlü oldukları görülmektedir. Bu durum her iki toplumda hayvanlarla ilgili algının hemen hemen aynı olduğunu, hayvanlara yüklenen misyonun benzer olduğunu göstermektedir.

Hem Hayvan Masalları'nda hem Ezop Masalları'nda kıskançlık, açgözlülük, tamahkârlık, menfaatperestlik, başkalarının âhını alma, ahmaklık vb. olumsuz davranışları sergileyenlerin kötülenmesi, toplumdan dışlanması gibi ortak mesajlar görülmektedir. Tüm bunlar toplumların benzer kaygıları taşıdığını, aslında insanların ortak dertlerinin olduğunu, yetiştirmek istedikleri nesillere benzer ahlaki değerler aşılama gayreti içinde olduklarını göstermektedir.

Farklı zaman dilimlerinde derlenen Hayvan Masalları ve Ezop Masalları'nda benzerliklerin yer alması masalların yakın coğrafyalara ait olmalarına bağlanabilir.

KAYNAKÇA

AİSOPOS (2001). *Aisopos Masalları*, Çev. Nurullah Ataç, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

ALPTEKİN, A. B. (1991). *Hayvan Masalları*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

ASLAN, F. (2012). *Naki Tezel'in İstanbul'dan Derlediği Masallar (inceleme-metin)*, İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

BAYRI, M. H. (1936). "Halk Masalları Hakkında", *HBH*, C5, nr. 60, s. 185.

BİLKAN, A. F. (2001). *Masal Estetiği*, İstanbul: Timaş Yayınları.

BORATAV, P. N. (1969). *100 soruda Halk Edebiyatı*, İstanbul: Gerçek Yayınevi.

ÇOBANOĞLU, Ö. (2005). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*, 3.bsk., Ankara: Akçağ Yayınları.

- DERDİYOK, İ. Ç. (2003). “Sadi’nin Bostan’ı ve Ezop Masalları’nda Ortak Temalar”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. XII, Sayı: 12, s. 1-14. http://turkoloji.cu.edu.tr/ESKI%20TURK%20%20EDEBIYATI/derdiyok_2.pdf, 30 Kasım 2015.
- DUYMAZ, A. (1996), “Bir Hayvan Masalının Yapısı Üzerine”, *Erciyes Aylık Fikir ve Sanat Dergisi*, Yıl 19, S 217, s. 7.
- EBERHARD, W. ve BORATAV, P.N. (1953). *Typen Türkischer Volksmärchen*. Wiesbaden.
- EKİCİ, M. (2011). *Halk Bilgisi (Folklor), Derleme ve İnceleme Yöntemleri*, 4. bsm., Ankara: Geleneksel Yayınları.
- ELÇİN, Ş. (2001). *Halk Edebiyatına Giriş*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- GRİMM, J. ve W. (1812). *Kinder und Hausmärchen*. Berlin.
- GÜNAY, U. (1975). *Elazığ Masalları (İnceleme)*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Basımevi.
- GÜNAY, U. (1992). "Masal", *Türk Dünyası El Kitabı*, C III, Ankara: Türk Kültürü Araştırmaları Enstitüsü Yayını.
- SAKAOĞLU, S. (1973). *Gümüşhane Masalları, Metin Toplama ve Tahlil*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- SAKAOĞLU, S. (1999). *Masal Araştırmaları*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- SAMİ, Ş. (1991). *Kâmûs-ı Türkî Temel Türkçe Sözlük*, İstanbul: Tercüman.
- Kültür Yay. 1. SEYİDOĞLU, B. (1975). *Erzurum Halk Masalları Üzerinde Araştırmalar*, Ankara: Baylan Matbaası.
- Matbaası, TDK (2011). *Güncel Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.56f4fec700179.11191650, 30.10.2015
- TEZEL, N. (1990). *Türk Masalları 1*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- THOMPSON, S. (1964). *The Types of The Folktale*, Helsinki
- TUNÇ, M. Ş. (1941). “Türk Çocuklarına Ne gibi Masal ve Hikâyeler Okunmalı? Anketine Cevap”, *Yücel*, C.13, nr. 73, s. 19.
- UTHER, H.J. (2004). *The Types of International Folktales. A Classification and Bibliography, Based on the System of Antti Aarne and Stith Thompson*, Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia.
- YETKİN, S. K. (1979). *Estetik ve Ana Sorunları*, İstanbul: İnkılâp ve Aka Yayınları.